

Cuprins

<i>Câteva lămuriri</i>	7
mai	9
iunie	59
iulie	161
august	203

Octavian PALER

Deșertul
pentru totdeauna

POLIROM
2012

N-am simplificat, totuși, prea mult? Între timp, mi-am amintit de sinucigașii găsiți spânzurați, de un copac, în pădure sau înecați în fântână. Ceea ce înseamnă că inclusiv firile aspre pot claca uneori. Doar că n-au lăsat în urma lor nici o explicație. Probabil că nu cultura a descoperit partea noastră fragilă. Ea, cel mult, a favorizat-o.

35. La fel cum mă îndoiesc de corectitudinea afirmației că totul în memorie e infern, mă îndoiesc că destinul acționează, în genere, spectaculos. Când o face, aranjează o întâlnire teatrală, ca aceea a lui Oedip cu Sfinxul, sau se folosește de un Rubicon, ca în cazul lui Cezar. De obicei, însă, se ascunde în cea mai cenușie banalitate. Mergi pe o stradă oarecare, fără să-ți treacă prin minte că, pe o altă stradă, la o altă oră, într-o altă zi, ai fi intrat pe alt făgaș al destinului pentru ca, mai târziu, privind înapoi, să descoperi că totul a atârnat de un „fleac”, de un amănunt banal. Probabil, în viața oricui se poate găsi un mic Rubicon, numai că l-am trecut fără să ne dăm seama și, deci, fără să avem nici un merit. Iar, în cazul meu, nici n-a fost vorba de o „trecere” a Rubiconului. Din contră, „zarurile au fost aruncate” în sensul că nu l-am trecut!

36. În Lisa, băieții reprezentau, potrivit tradiției, temeiul unei familii. Ei moșteneau casa părintească, ei duceau mai departe numele, ei erau garanția că în curte nu va crește iarbă. Căci o curte năpădită de iarbă constituia în ochii celor din Lisa semnul unui destin sfârșit.

intrat în paragină. De aceea, decizia tatei de a mă trimite la liceu o descumpânise pe mama. O auzisem foarte des, în vara anului 1937, zicându-i cu reproș tatei: „Vrei să crească iarba în curtea noastră? Asta vrei?”.

Ceea ce a făcut-o să cedeze, în cele din urmă, a fost asigurarea tatei că voi ajunge preot și mă voi întoarce, în această calitate, să păstoresc parohia din Lisa. I-a zis, știind că poveștile de la cârciumă cu „subsecretari de stat” și cu locuitorul „într-un bloc, la etaj”, o lăsau indiferentă: „Tu nu vrei să-l vezi ieșind din altar în odăjdii?”. Astfel, a convins-o pe mama să se îndoiască de dreptatea lacrimilor ei. Ideea că voi rămâne „prin străini” numai până ce voi începe o carieră preoțească i-a oferit o mângâiere.

N-am îndrăznit să-i mărturisesc tatei că nici eu nu vroiam să plec – prin Lisa copiii nu erau consultați când se luau hotărâri în privința lor –, dar cum primejdia era fixată pentru toamnă, nu mă arătam din cale-afară de tulburat. Acesta a fost totdeauna cusurul meu, de câte ori pericolele mi-au lăsat un răgaz, m-am grăbit să nu le dau importanță, agățându-mă de speranța că o întâmplare providențială mă va salva până la urmă. Stăteam cu cărțile în față, în pridvor sau în grădină, ca să fiu văzut învățând, dar refuzam gândul că mă voi duce într-un oraș care, în mintea mea, era floros de departe. Preferam să păzesc vacile pe Calea Secii. „Racii” au, din naștere, teamă de necunoscut. Abia când „unchiul George” l-a anunțat pe tata, spre sfârșitul lunii august, că în cutare zi din septembrie va veni de la București o mașină, trimisă de tatăl unui elev, să-l ia, și că, în mașină, va rămâne un loc

și pentru mine, mi-am dat seama că pericolul era iminent.

În primele zile din septembrie, nu mă mai gândeam decât cum să scap. Aerul mirosea a frunză de nuc și a fân uscat, cerul nu mai era spălăcit ca în lunile cu călduri mari, căpătase o anumită gravitate în care se presimțea toamna, deși pădurile nu erau, încă, înroșite. Mă prefăceam mai departe că învățam, ca să nu dau de bănuț, dar, culcat în iarbă, îmi băteam capul cu alte griji. La început, mi-a trecut prin minte ideea neroadă de a-mi tăia un deget, pentru a fi dus, în Făgăraș, la spital. Până să se vindece rana, examenul de la „Spiru Haret” trecea. Dar am alungat repede acest gând. Eram plin de semne, la amândouă mâinile, de la „sculptarea” bețelor de alun, însă acelea nu-mi ceruseră curaj. Trebuia să caut altă soluție. În disperare de cauză, m-am hotărât să fug de-acasă în dimineața când urma să plec în prima mea călătorie. M-am gândit să mă ascund în pădure până avea să treacă pericolul. Eram sigur că întors, apoi, acasă, tata mă va ierta, iar mama va putea să-l înduplece, până în toamna următoare, să renunțe la ambiția de a mă vedea scolar.

Cum petrecusem multe nopți pe munte, nu mă speria perspectiva de a dormi în vreo colibă părăsită sau chiar pe un maldăr de iarbă sub cerul liber. Vremea era blândă în septembrie, abia prin octombrie se răcea, aducând ploi nesuferite, iar în privința mâncării nu aveam motive să-mi fac griji. Pădurea era plină de alune, de mure, de zmeură sau de ciuperci pe care le puteam frige pe jar. Cu o seară înainte de ziua fatală, mi-am pus în buzunarul pantalonilor o

cutie de chibrituri, un amnar și iască, după care mi-am așezat la îndemână primii mei bocanci: niște bocanci grei, solizi, negri, cumpărați de tata în vederea saltului meu la oraș și pe care, până atunci, nu avusesem permisiunea să-i port, ca să-i am noi pe străzile Bucureștiului. Intenționeam să mă scol devreme, în zori, dar, din pricina emoției, am adormit mult după miezul nopții. Mă foliam în pat, așteptând să ațipească tata. În copilărie, vorbeam în somn și-mi era groază să nu mă trădez cumva. M-am trezit, de aceea, abia când la poartă s-a auzit claxonul mașinii, venită înainte de ora stabilită. Mi-am încălțat repede bocancii, nebănuind că ei vor atârna greu, hotărâtor, în soarta mea. Era prima oară că nu aveam opinci în picioare, bocancii mă încurcau la mers și, din pricina lor, m-am împiedicat când am vrut să sar gardul din capătul grădinii. De ajuns ca tata, care venise după mine, să se apropie și, în timp ce escaladam gardul, să facă singurul lucru la care nu mă așteptam. Spre marea mea uimire, l-am auzit zicându-mi că-mi dă 44 de lei dacă plec. De ce tocmai „44”? Niciodată nu m-am lămurit. Poate, a fost o simplă întâmplare, prima cifră care i-a trecut tatei prin cap. Ceea ce mă tulbură, însă, este o coincidență. „44 de ani” i-a prezis o ghicitoare mamei că voi trăi. Descumpănit, am rămas pe ultima scândură a gardului, între două destine aș zice azi. Nu avusesem niciodată atâtia bani în mână. Nu mai țin minte ce calcule îmi voi fi făcut în acele clipe și cât a durat „deliberarea”. Fapt e că, până la urmă, m-am dat bătut. N-am rezistat ispitei și am acceptat „tranzacția”.

Am ținut să evoc și aici acest episod fiindcă, altădată, l-am supraestimat, cred. Mi-a plăcut să spun că am ieșit „contra cost” din copilărie, că am cedat unui mic demon mercantil care m-a îndemnat să nu pierd ocazia unui câștig nesperat, mai ales că „prețul acceptării” urma să intre imediat în buzunarul meu conform asigurărilor tatei. Și am exagerat. Fără îndoială, gardul pe care am stat cocoțat în capătul grădinii a fost o bornă între două drumuri. Unul e cel pe care am mers în viață. Altul e cel pe care aș fi putut merge dacă nu plecam cu „unchiul George”. Numai că nu eu am ales. Sau n-am făcut-o după o deliberare. Sunt aproape sigur că, de fapt, voința mea s-a frânt brusc deoarece nu eram pregătit să-mi duc intenția până la capăt și apăruse un pretext onorabil pentru a mă supune sortii. Nu eram atât de viteaz încât să-mi decid singur drumul. Am fost un copil cuminte, sfios, inhibat. Dacă aș fi sărit gardul, m-aș fi întors, probabil, înainte de a fi ajuns în ulița din mijlocul satului. Mă îndoiesc că eram mai puțin ezitant decât sunt acum. Nesilit de împrejurări, n-am fost niciodată capabil să iau o hotărâre categorică. Deciziile mele au fost, fie influențate de situații în care nu prea aveam de ales, fie luate impulsiv. Probabil, întâmplarea n-a depășit proporțiile spaimii unui copil timid de a se vedea dus de lângă părinți și azvârlit în necunoscut.

37. Așa a început cariera mea de „metec” pe malurile Dâmboviței. Până la terminarea liceului și a studenției, mi-am folosit vacanțele de Paști și de vară pentru a-i ajuta pe părinți. Am semănat, am prăsit, am secerat grâu, secară și

ovăz, am cosit, am adus acasă fânul și otava, după ce s-au uscat, am cărat în spinare sacii de la treier, am cules cartofi, am tăiat lemne în pădure. Nu m-am eschivat de la nici un efort. Cum ajungeam acasă, lăsam cărțile și mă apucam de treabă. Nu cred că există muncă bărbătească, la țară, care să-mi fi scăpat. Într-un domeniu, chiar am excelat. Am devenit cosaș de elită, obținând o certă celebritate locală, prin performanța de a cosi într-o zi cât doi bărbați, ceea ce mi-a permis să primesc plată dublă, când eram solicitat ca zilier.

Acum, sunt „aproape bucureștean”. M-am obișnuit cu mirosul de benzină arsă, cu cerul fără mister de deasupra orașelor. Aici mi s-a născut fiul, aici l-am văzut crescând. Treptat, am încetat de a mai fi ceea ce fusesem. Mi-am pierdut reflexele rustice, m-am „civilizat”, biblioteca mi-a devenit mai dragă decât pădurea. Nu sunt un bucureștean autentic, întreg, vorbesc despre „viața la țară” cum vorbesc, la Cehov, cele „trei surori” despre Moscova. Îmbătrânesc, ca arborii care se usucă pe dinlăuntru, golindu-mă de esențele mele. Ce altceva decât miresme mi-a lăsat copilăria? Dar țin să repet: nu mă simt un dezrădăcinat. Probabil, Lisa e ultimul loc unde m-aș retrage, dacă aș crede în refugii.

Am impresia că tună.

M-am înșelat. Cerul e și azi pârjolit de secetă. Nu se vede nici un nor, iar frunzele oțetarilor par amorțite.

38. Când se prăbușeau nori amenințători, bolovănoși, de grindină, dinspre Olt, întunecând cerul, se porneau să sune clopotele de la cele două biserici, implorându-l pe Dumnezeu să